

DEMOKRACJA
SOCJALIZACJA
WYCHOWANIE

PUBLIKACJA DEDYKOWANA
PROFESOROWI JANOWI PAPIEŻOWI

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO

DEMOKRACJA
SOCJALIZACJA
WYCHOWANIE

Jon Papier

DEMOKRACJA SOCJALIZACJA WYCHOWANIE

PUBLIKACJA DEDYKOWANA
PROFESOROWI JANOWI PAPIEŻOWI
NA SIEDEMDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ URODZIN
I CZTERDZIESTOPIĘCIOLECIE
PRACY NAUKOWEJ I NAUCZYCIELSKIEJ

pod redakcją
Piotra Baucia, Katarzyny Kmity-Zaniewskiej,
Marcina Welenca

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2019

Recenzenci
dr hab. Jan Grad, prof. UAM
dr hab. Andrzej Pluta, prof. UAM

Redaktor Wydawnictwa
Anna Roman

Projekt okładki i stron tytułowych
Andrzej Taranek

Skład i łamanie
PRACOWNIA

Publikacja sfinansowana ze środków Prorektora ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą
Uniwersytetu Gdańskiego i Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu
oraz z działalności statutowej Wydziału Nauk Społecznych
i Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-906-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49; fax 58 551 05 32

Spis rzeczy

<i>Słowo wstępne</i>	7
<i>Sylwetka Jubilata. Profesor Jan Papież – pedagog, badacz i nauczyciel</i>	10
<i>Bibliografia prac Profesora Jana Papieża</i>	18

CZĘŚĆ PIERWSZA DEMOKRACJA – MIĘDZY STAŁOŚCIĄ A ZMIENNOŚCIĄ PEDAGOGICZNEGO MYŚLENIA

Bogusław Śliwerski	
<i>Od lewo- do prawoskrętnej krytyki myśli pedagogów Nowego Wychowania.</i>	
<i>Esej częściowo polityczny</i>	29
Maria Mendel, Tomasz Szkudlarek	
<i>Wokół neoliberalnych i narodowo-konserwatywnych przeobrażeń szkolnictwa publicznego</i>	41
Małgorzata Lewartowska-Zychowicz	
<i>Obywatel na manowcach, czyli o tym, jak homo politicus przekształcił się w homo oeconomicus i co z tego dla edukacji wynika</i>	56
Krzysztof Jakubiak	
<i>Polskie emanacje wychowania obywatelskiego w nowożytnej myśli pedagogicznej</i>	67
Jan Żebrowski	
<i>Kulturotwórcze i społeczno-wychowawcze funkcje paryskiego Centrum Dialogu (w czterdziestopięciolecie działalności pallotyńskiego Centre du Dialogue)</i>	76
Maria Szczepka-Pustkowska	
<i>Korczakowski rodowód dziecięcego obywatelstwa. Rekonstrukcja i aktualizacja idei</i>	86
Ewa Rodziewicz	
<i>Co się wydarza? Między humanistyką a nową humanistyką</i>	101
Danuta Żebrowska	
<i>O wychowaniu patriotycznym w okresie przemian ustrojowych w Polsce i jednoczącej się Europie</i>	120

CZĘŚĆ DRUGA OD SOCJALIZACJI DO RESOCJALIZACJI

Lucyna Kopciewicz	
<i>Cyfrowe zabawki, elektroniczne smycze czy nowe narzędzia uczenia się?</i>	
<i>Współczesne technologie w polu socjalizacyjnym małych dzieci</i>	129
Andrzej Kaleta	
<i>Sto lat Chłopa polskiego w Europie i Ameryce</i>	141

Irena Sorokosz	
<i>Czas wolny dziecka w perspektywie zachowań sedenteryjnych</i>	150
Amadeusz Krause	
<i>Od postawy roszczeniowej do partnerstwa. Różne oblicza współpracy z rodzicami dzieci niepełnosprawnych</i>	161
Robert Opora	
<i>Implikacje dla resocjalizacji wynikające z teorii przywiązania</i>	168
Justyna Siemionow	
<i>Proces resocjalizacji nieletnich – praktyczne aspekty analizy skuteczności prowadzonych działań w środowisku instytucjonalnym</i>	182
Iwona Maria Kijowska	
<i>„Ja miałam szczęście...” . Wychowanie w rodzinie zastępczej z perspektywy dorosłych usamodzielnionych kobiet</i>	194
Eliza Czerka-Fortuna	
<i>System rodzinny i sieć społecznego wsparcia dzieci z rodzin wieloprotblemowych</i>	210
Joanna Nowak	
<i>Doświadczenie przemocy w rodzinie alkoholowej – narracja DDA</i>	221

CZĘŚĆ TRZECIA W KRĘGU EDUKACJI I WYCHOWANIA

Zbigniew Kwieciński	
<i>Dylematy zmian systemu edukacji</i>	235
Andrzej Pawłucki	
<i>Kiedy teoria wychowania fizycznego staje się filozofią?</i>	244
Alicja Kargulowa	
<i>Problematyka poradownictwa w dydaktyce uniwersytetu jako organizacji uczącej się</i>	272
Ewa Szatan	
<i>Słuchanie muzyki w szkole – o sposobie rozwijania samodzielności ucznia</i>	287
Katarzyna Kmita-Zaniewska	
<i>System edukacji w obliczu transformacji ustrojowej w Polsce. Czy współcześni reformatorzy odrobili lekcję?</i>	295
Katarzyna Stankiewicz	
<i>(Nie)problematyczni uczniowie „powracający”. Perspektywa nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej</i>	309
Marcin Welenc	
<i>O edukacji seksualnej w Polsce</i>	317
Piotr Bauć	
<i>Semionauki edukacji</i>	326
<i>Posłowie (Piotr Bauć)</i>	335

Słowo wstępne

W życiu akademii jest kilka niepisanych tradycji, które wyróżniają obyczaj akademicki na tle innych zawodów. Jedną z nich jest wydanie księgi pamiątkowej mającej uhonorować jubileusz osób znaczących dla środowiska naukowego. Niniejsza publikacja dedykowana Profesorowi Janowi Papieżowi z okazji Jubileuszu siedemdziesiątych urodzin oraz czterdziestopięciolecia pracy naukowo-dydaktycznej powstała z inicjatywy uczniów i współpracowników Pana Profesora z Zakładu Teorii Wychowania Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego. Wspólnie z licznym gronem przyjaciół Pana Profesora pragnęli podarować Jubilatowi swoje przemyślenia i owoce badań poświęconych demokracji, socjalizacji i wychowaniu, ujęte w różnych kontekstach poznawczych oraz metodologicznych i z różną szczegółowością. Autorzy tekstów tworzących ten tom pochodzą z różnych szkół i ośrodków badawczych – połączyła ich osoba Jubilata, z którym współpracowali na wielu płaszczyznach życia akademickiego.

Biorąc pod uwagę tematykę zainteresowań badawczych Jubilata, zasugerowano, by trzy kategorie uczynić osiami, wokół których zaproszeni autorzy przedstawili spektrum problemowe swoich badań odnoszących się do demokracji, socjalizacji i wychowania. Demokracja – pierwsza z podjętych tu kategorii – ufundowana w euro-atlantyckim kręgu kulturowym na liberalizmie, w momencie historycznym, którego jesteśmy świadkami, napotyka nie tylko silny ideowy i polityczny opór innych dyskursów światopoglądowych zaangażowanych w forsowanie swoich wizji i reguł rządzących społeczną tkanką, ale również w ustaleniach badaczy traci różnorodność, która jest podstawą jej istnienia. Mutuje i wyradza się w jednowymiarowe idee konsumpcji lub agresywnego nacjonalizmu. Dla pedagogów, nauczycieli i wychowawców taki stan rzeczy jest źródłem szczególnego niepokoju. Ukształtowani w pedagogicznym idealizmie i metodycznym realizmie muszą zareagować na to, co się wydarza. W ośmiu artykułach autorstwa: Bogusława Śliwerskiego, Marii Mendel i Tomasza Szkudlarka, Małgorzaty Lewartowskiej-Zychowicz, Krzysztofa Jakubiaka, Jana Żebrowskiego, Marii Szczepskiej-Pustkowskiej, Ewy Rodziewicz i Danuty Żebrowskiej, zawartych w pierwszej części: *Demokracja – między stałością a zmiennością pedagogicznego myślenia*, podejmuje się próby opisu, jak korzystamy z demokracji i co to dla pedagogiki znaczy.

Część druga – *Od socjalizacji do resocjalizacji* – na którą składa się dziewięć artykułów autorstwa: Lucyny Kopciwicz, Andrzeja Kalety, Ireny Sorokosz, Amadeusza Krausego, Roberta Opory, Justyny Siemionow, Iwony Marii Kijowskiej, Elizy Czerki-Fortuny i Joanny Nowak, ukazuje dwa bieguny procesu uspołeczniania. Artykuły rozpoczynające część obejmują tematykę z bieguną normatywnie

pozytywnego, kolejne teksty przybliżają badania nad patologicznymi formami socjalizacji. Kategorię socjalizacji autorzy połączyli z nowymi technologiami i czasem wolnym. Natomiast resocjalizację zestawili w koniunkcji z postawami roszczeniowymi, sieroctwem społecznym czy funkcjonowaniem patologicznych rodzin.

Ostatnią część, zatytułowaną *W kręgu edukacji i wychowania*, zawierającą artykuły zaproszonych autorów oraz redaktorów tomu: Zbigniewa Kwiecińskiego, Andrzeja Pawłuckiego, Alicji Kargulowej, Ewy Szatan, Katarzyny Kmity-Zaniewskiej, Katarzyny Stanulewicz, Marcina Welenca oraz Piotra Baucia, spaja kategoria edukacji. Zebrane tu artykuły ukazują różnorodność sensów nadawanych tej kategorii w pracach badaczy zjawisk pedagogicznych. Prezentowana jest zatem edukacja w znaczeniu systemu, filozofii wychowania, uczenia i nauczania ogólnego lub przedmiotowego czy też specyficznej kompetencji poruszania się w semiosferze uczestnictwa w kulturze symbolicznej. Ta różnorodność ujęć potwierdza ogromne bogactwo myślenia w edukacji i o edukacji, dzięki któremu praktyka i teoria pedagogiczna wciąż się odnawiają, nadążając za zmianami rzeczywistości.

Zamieszczone w tomie artykuły redaktorzy starali się uporządkować, by stanowiły logiczną, merytoryczną i – w miarę możliwości – ustrukturyzowaną całość, niemniej poszczególne teksty można traktować jako odrębne części.

Wymienione trzy części poprzedzają prezentacja sylwetki Jubilata oraz chronologicznie uporządkowana bibliografia publikacji autorskich i redakcyjnych profesora Jana Papieża.

Należy zaznaczyć, że sprawne przygotowanie tomu nie byłoby możliwe bez Autorów, którzy mimo licznych obowiązków w stosunkowo krótkim czasie nadesłali swoje artykuły, za co jesteśmy im niezwykle wdzięczni. Składamy również serdeczne podziękowania profesorom Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu Janowi Gradowi i Andrzejowi Plucie za trud włożony w zrecenzowanie pracy, szczególnie za przekonujące sugestie, by dokonać pewnych zmian w kompozycji tomu, oraz za propozycje tytułów poszczególnych części. Z kilku wskazówek skorzystaliśmy, co ewidentnie wpłynęło na walor redakcyjny publikacji. Kończąc, pragniemy również podziękować Wydawnictwu Uniwersytetu Gdańskiego za prace edytorskie, które nadały ostateczny kształt Księdze, oraz władzom Uniwersytetu Gdańskiego i Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu za sfinansowanie niniejszej publikacji.

Redaktorzy

Z OKAZJI

JUBILEUSZU 45-LECIA

PRACY ZAWODOWEJ

składam

Panu
dr hab. Janowi Papieżowi
profesorowi nadzwyczajnemu

UNIWERSYTET GDAŃSKI

SERDECZNE PODZIĘKOWANIE ZA WIELOLETNIĄ
EFEKTYWNĄ DZIAŁALNOŚĆ W UCZELNI. ŻYCZĘ DALSZYCH
SUKCESÓW W PRACY DLA DOBRA SPOŁECZNOŚCI
AKADEMICKIEJ I POWODZENIA W ŻYCIU OSOBISTYM

REKTOR

dr hab. Jerzy Piotr Gwiżdżała
profesor nadzwyczajny

03 września 2017 r., Gdańsk

Sylwetka Jubilata

Profesor Jan Papiież – pedagog, badacz i nauczyciel

JUBILAT Jan Papiież, profesor Uniwersytetu Gdańskiego, któremu dedykowana jest ta książka, należy do cenionych w środowisku akademickim pracowników naukowych. Ma bogate doświadczenie pedagogiczne i zawodowe oraz duże osiągnięcia jako nauczyciel akademicki. Umiejętnie łączy działalność naukową, dydaktyczno-wychowawczą oraz organizacyjną. Ta niezwykła aktywność jest wynikiem pięćdziesięcioletniej pracy, nie tylko na Uniwersytecie Gdańskim, ale także w innych ośrodkach akademickich na terenie Trójmiasta, Elbląga i Koszalina. Obecnie Profesor jest zatrudniony w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Elblągu.

Profesor Jan Papiież urodził się 28 grudnia 1947 roku w Małym Płocku położonym w województwie białostockim (aktualnie podlaskie). W mieście tym spędził swoje dzieciństwo, a w latach 1954–1963 uczył się w tamtejszej szkole podstawowej. Następnie uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Kolnie (w województwie białostockim), które ukończył w 1966 roku. W roku szkolnym 1966/1967 rozpoczął pracę nauczyciela w Szkole Podstawowej w Laskach (województwo podlaskie), pracował w tzw. klasach łączonych. Pracę zawodową łączył z dalszym kształceniem – w 1967 roku skończył roczny (zaoczny) Państwowy Kurs Nauczycielski w Mrągowie, nadający uprawnienia pedagogiczne do nauczania w szkole podstawowej. Doświadczenie pracy pedagoga przyczyniło się do związania jego życia z edukacją i pedagogiką. W 1967 roku rozpoczął kształcenie w Studium Nauczycielskim w Ełku na kierunku: biologia z chemią, a od 1969 studiował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Studia ukończył już na Uniwersytecie Gdańskim w 1973 roku – 23 czerwca uzyskał dyplom magistra pedagogiki, obronił pracę magisterską zatytułowaną *Zamierzona a rzeczywista funkcja wychowawcza studenckiego klubu „Wysepka”*, napisaną pod kierunkiem profesor Romany Miller. Profesor Miller wywarła silny wpływ na Jubilata i pozostałych asystentów i doktorantów, wielu z nich pracuje w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego i na innych uczelniach w kraju jako nauczyciele akademicy – profesorowie i adiunkci. Podczas trwania studiów i w dalszej karierze naukowej znaczący wpływ na rozwój intelektualny i osobowość Profesora wywarli między innymi profesorowie Ludwik Bandura, Kazimierz Sońnicki i Klemens Trzebiatowski. W następnych latach zaś – profesorowie Halina Borzyszkowska, Joanna Rutkowiak, Elżbieta Zawadzka, Ewa Rodziewicz, Lech Mokrzecki, Jan Żebrowski i Henryk Machel, a z młodszego pokolenia – profesor Tomasz Szkudlarek. W okresie studiów Jubilata do Gdańska dojeżdżali pracownicy naukowcy z innych środowisk akademickich,

by prowadzić wykłady. Byli to między innymi profesorowie Bolesław Hornowski, Stanisław Gerstman i Stanisław Kowalski. W latach siedemdziesiątych i w późniejszym okresie szczególne znaczenie dla zainteresowań badawczych Jubilata dotyczących obszarów wiejskich odegrało środowisko młodych naukowców z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jako student pedagogiki i jednocześnie członek Naukowego Koła Pedagogów Uniwersytetu Gdańskiego (którego opiekunkami naukowymi były prof. Miller i dr Rodziewicz) Jubilat wielokrotnie uczestniczył – w ramach współpracy naukowej – także w obozach naukowych organizowanych przez młodych naukowców z UMK w Toruniu. To na obozie we wsi Ciche Górne po raz pierwszy zetknął się z ówczesnymi doktorami i magistrami, dziś profesorami, Mikołajem Kozakiewiczem, Zbigniewem Kwiecińskim, Stanisławem Kawulą i Włodzimierzem Winclawskim, a później – z profesorami Ryszardem Borowiczem, Krystyną Szafraniec i Andrzejem Kaletą.

Jan Papiież rozpoczął swoją karierę akademicką 1 września 1973 roku – wówczas jako magister pedagogiki – na stanowisku asystenta w Zakładzie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego. W ramach ćwiczeń na kierunku pedagogika i na kierunkach nauczycielskich Uniwersytetu prowadził następujące przedmioty: pedagogika ogólna, teoria wychowania i diagnoza pedagogiczna. Równoległe do pracy dydaktycznej brał udział w kilku projektach badawczych związanych z problematyką ucznia (studenta) zdolnego. Były to:

- projekt I (1975–1977): „Wyrównywanie startu szkolnego w mieście i na wsi” (koordynator prof. Romana Miller). W wyniku projektu powstało opracowanie *Kariera szkolna uczestników olimpiad przedmiotowych jako model startu do wyższej uczelni i życia*;
- projekt II (1977): „Organizacja i funkcjonowanie oświaty” (koordynator prof. Stanisław Kowalski). Na podstawie wyników badań stworzono opracowanie: *Skok w rozwoju osobowości olimpijczyków czy trening umiejętności – z zagadnień metodologii badań*.

Wykorzystując zebrany w wyniku projektów materiał badawczy, mgr Jan Papiież przygotował dysertację doktorską pod kierunkiem profesor Romany Miller zatytułowaną *Funkcja selekcyjna i wychowawcza olimpiad przedmiotowych* i 1 lipca 1982 roku po pomyślnej obronie doktoratu na Uniwersytecie Gdańskim uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Warto podkreślić, że po otrzymaniu pozytywnej recenzji wydawniczej praca doktorska została opublikowana w Państwowym Wydawnictwie Naukowym.

Rektor Uniwersytetu Gdańskiego 1 lipca 1982 roku mianował doktora Jana Papiieża na stanowisko adiunkta w Zakładzie Teorii Wychowania Instytutu Pedagogiki. Wraz z awansem naukowym Jan Papiież podjął się również obowiązków dydaktycznych. Do dotychczas prowadzonych ćwiczeń przygotował również kolejne ćwiczenia i wykłady z nowych przedmiotów: socjologii wychowania oraz socjologii edukacji dla pedagogów, a także na kierunkach nauczycielskich na innych wydziałach Uniwersytetu Gdańskiego. W tym okresie prowadził również zajęcia

dla asystentów trójmiejskich uczelni z pedagogiki szkoły wyższej. Rozpoczął też opiekę nad studentami uczestniczącymi w jego seminariach licencjackich oraz magisterskich. Do przejścia na emeryturę wypromował około 600 magistrów pedagogiki, w tym na Uniwersytecie Gdańskim około 450.

Równoległe z pracą na Uniwersytecie Gdańskim nowo mianowany doktor włączył się w system kształcenia ustawicznego nauczycieli. W latach 1983–1989 pracował w Instytucie Kształcenia Nauczycieli Oddział w Gdańsku w charakterze wykładowcy przedmiotów pedagogicznych dla nauczycieli podnoszących kwalifikacje zawodowe. W roku szkolnym 1988/1989 był współautorem i realizatorem programu Nauczycielskiego Uniwersytetu Radiowo-Telewizyjnego (NURT) dotyczącego edukacji uczniów zdolnych. Oprócz pracy dydaktycznej przez 9 lat pełnił funkcję Zastępcy Dyrektora Instytutu Pedagogiki (1992–2001). W tym czasie brał czynny udział w pracach nad reformą studiów pedagogicznych.

Lata rozwoju kariery akademickiej Jana Papieża przypadają na boom szkolnictwa wyższego w latach dziewięćdziesiątych XX wieku i w pierwszej dekadzie XXI wieku. Równoległe z angażem w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego w latach 1989–1999 pracował jako starszy wykładowca w Katedrze Nauk Humanistycznych Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, gdzie prowadził wykłady i ćwiczenia z pedagogiki oraz seminaria magisterskie. Z kolei w latach 1997–1999 kształcił przyszłych pedagogów w filii Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Gdańsku, a 1999–2009 – w Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej, gdzie najpierw objął stanowisko wykładowcy, a następnie stanowisko profesora (2004–2009). W tym czasie równocześnie pełnił funkcję Prodziekana Wydziału Pedagogiki Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej (2004–2006). W latach 2005–2012 prowadził także wykłady z pedagogiki czasu wolnego i seminaria licencjackie dla studentów z Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa. Od 1993 roku do chwili obecnej jest związany jako wykładowca przedmiotów pedagogicznych oraz opiekun prac licencjackich początkowo w Kolegium Nauczycielskim, a od 1998 przemianowanym na Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Elblągu, gdzie obecnie prowadzi również seminaria magisterskie. W roku akademickim 2006/2007 Rektor Uniwersytetu Gdańskiego mianował go na cztery lata przedstawicielem Uniwersytetu Gdańskiego w Senacie Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu.

Intensywną pracę dydaktyczną i organizacyjną umiejętnie łączył z pracą badawczą. W 1985 roku uczestniczył w projekcie koordynowanym przez profesora Mikołaja Kozakiewicza „Oświata i wychowanie wobec zmian w zakresie sytuacji społecznej, światopoglądu, obyczajów i wartości (dążeń) życiowych młodzieży”. Efektem badań było opracowanie *System wartości studentów studiów indywidualnych i ich społeczne uwarunkowania*. W tym czasie na zlecenie Rektora Uniwersytetu Gdańskiego opracował ekspertyzę dotyczącą kariery studenckiej uczniów zdolnych, typowanych bez egzaminu na uczelnie wyższe. W 1986 roku pełnił obowiązki sekretarza naukowego ogólnopolskiej sesji naukowej poświęconej rodzinnym

formom opieki nad dzieckiem osieroconym. W 1997 roku zorganizował, wraz z dr. Andrzejem Płukisem, międzynarodową konferencję „Przemoc dzieci i młodzieży wobec innych jako wymiar polskiej transformacji ustrojowej”.

Profesor Jan Papież udziela się w stowarzyszeniach i towarzystwach naukowych: jest członkiem między innymi Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego oraz Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Przez dwie kadencje w latach 1992–1998 oraz 2011–2017 piastował z wyboru funkcję członka Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. W latach 1999–2004 zasiadał w Radzie Naukowej kwartalnika „Kultura i Edukacja”. Aktualnie jest członkiem Rady Naukowej kwartalnika „Auxilium Sociale Novum” (od 2008) oraz członkiem Rady Naukowej kwartalnika „Studia z Teorii Wychowania”. Od 2010 roku wchodzi w skład Zespołu Teorii Wychowania Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

Efekty prac badawczych miały również swoje odzwierciedlenie w pracy dydaktycznej. W latach akademickich 2001/2002 i 2002/2003 doktor Jan Papież przygotował autorskie programy, na których podstawie prowadził zajęcia fakultatywne o tematyce: uczeń zdolny w systemie edukacyjnym szkoły, natomiast w latach 2005/2006 i 2006/2007 realizował badania nad niepokojącymi pedagogicznie wychowawców zjawiskami społecznymi i zaprezentował je na fakultatywnych wykładach „Bigoreksja i prostytutcja internetowa – patologie czy próby poszukiwań innej normalności”.

W kolejnych latach doktor Jan Papież zdobył następny stopień naukowy i pełnił ważną w społeczności akademickiej funkcję mentora młodych naukowców. W roku akademickim 2004/2005 zakończył projekt badawczy w ramach grantu uczelnianego finansowanego przez Uniwersytet Gdański: „Dynamika funkcjonowania wsi w rejonie uprzemysłowionym”, który między innymi stał się podstawą dysertacji habilitacyjnej *Przemiany warunków socjalizacyjno-edukacyjnych na wsi. Badania panelowe*. Publikacja ta ze względu na swój charakter badań podłużnych trwających 28 lat zasługuje na szczególne wyróżnienie. Profesor Zbigniew Kwieciński opracował koncepcję i od 1970 roku rozpoczął badania panelowe z badaczami Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk w Toruniu oraz Zakładu Socjologii Obszarów Rustykalnych Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Badaniami kierowali profesorowie: Włodzimierz Winclawski, Zbigniew Kwieciński i Stanisław Kawula, a następnie profesor Andrzej Kaleta i doktor Jan Papież. Badania były prowadzone na terenie gminy Bielsk koło Płocka. Panele powtarzano co pięć lat, przy czym ostatni przeprowadzono po ośmioletniej przerwie w 1998 roku (zaważyły tu – jak to często bywa – względy finansowe). Jan Papież rozpoczął udział w tych badaniach najpierw jako ankieter jeszcze w trakcie studiów i na początku pracy na Uniwersytecie Gdańskim, w 1990 i 1998 roku przejął zaś organizację końcowych dwóch paneli i kierownictwo nad nimi. Badania panelowe obejmowały długi przedział czasu i wiele merytorycznych zagadnień. Praca *Przemiany warunków socjalizacyjno-edukacyjnych na wsi. Badania panelowe* zamyka zapoczątkowany w 1970 roku projekt naukowy i jest syntetycznym oraz

kompletnym opracowaniem wszystkich okresów badań (fal) i zagadnień merytorycznych w nim podjętych.

Na podstawie wspomnianej pracy oraz dorobku naukowego 6 marca 2008 roku na Uniwersytecie Gdańskim Jan Papież uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki (specjalność: teoria wychowania, pedagogika społeczna, socjologia edukacji), a 24 kwietnia 2008 roku Rektor UG powołał dr. hab. Jana Papieża na stanowisko profesora Uniwersytetu Gdańskiego. Po uzyskaniu habilitacji, jednocześnie pracując na stanowisku profesora w Instytucie Pedagogiki UG, w latach 2008–2009 był zaliczany w Instytucie Socjologii UG do minimum kadrowego i do 2014 roku prowadził wykłady z socjologii edukacji i seminaria magisterskie. W tym okresie prowadził także na studiach doktoranckich wykład monograficzny oraz seminarium doktoranckie, obecnie jest opiekunem siedmiu doktorantów i promotorem dwóch prac doktorskich.

W roku akademickim 2005/2006 przejął po prof. dr. hab. Janie Żebrowskim funkcję Kierownika Zakładu Teorii Wychowania w Instytucie Pedagogiki UG i sprawował ją do przejścia na emeryturę w 2018 roku. W tym czasie dwoje asystentów zatrudnionych w Zakładzie obroniło doktoraty i wygrało konkursy na stanowiska adiunktów.

W swoim dorobku naukowym – pełny spis jego publikacji zamieszczono w kolejnej części księgi – opublikował 2 prace monograficzne i 5 prac pod redakcją. Jest autorem 62 artykułów w pracach zbiorowych i czasopismach polsko- i obcojęzycznych. Jubilat znalazł się na liście filadelfijskiej, publikując artykuł *Rural Population's Participation in Symbolic Culture in the Years 1970–1998* w 3 numerze „Polish Sociological Review” w 2004 roku. Napisał także recenzje około 15 książek, był recenzentem 5 prac doktorskich i uczestniczył w jednym przewodzie habilitacyjnym jako recenzent. Brał aktywny udział w około 100 konferencjach naukowych, w tym w 9 międzynarodowych. Brał także czynny udział w organizacji lub współorganizował 15 konferencji na Uniwersytecie Gdańskim, w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Elblągu, Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku oraz Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej. Jubilat uczestniczył także w cyklicznych seminariach Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk organizowanych przez profesorów Kwiecińskiego i Borowicza, oraz na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika prowadzonych przez Zakład Socjologii i profesora Kaletę, a także seminariach odbywających się w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej (Warszawa 1983–1985). Dzięki osobistym kontaktom z nauczycielami brał również udział w radach pedagogicznych szkół nie tylko Trójmiasta, a także występował w radiu i w telewizji, udzielał wywiadów w prasie.

Za swoją pracę był wielokrotnie nagradzany i odznaczany. W 1975 roku otrzymał Nagrodę Rektora Uniwersytetu Gdańskiego za osiągnięcia dydaktyczne, w 1991 zaś Nagrodę Naukową Rektora Uniwersytetu Gdańskiego, w 1993 Nagrodę Kuratora Oświaty w Elblągu. W roku 1997 został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej. W 1998 roku przyznano mu Nagrodę Jubileuszową, a w 2005 Złoty Krzyż

Zasługi. Trzykrotnie – w latach 2009, 2012 i 2018 – otrzymał Nagrodę Naukową Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu.

Prywatnie Profesor od kilku lat wspiera Fundację „Zdążyć z Pomocą” z Gdańska, która opiekuje się dziećmi cierpiącymi na choroby onkologiczne. Lubi literaturę, muzykę i dalekie podróże. Zwiedził między innymi Chiny, Stany Zjednoczone, Emiraty Arabskie i Wyspy Karaibskie.

Życie Uniwersytetu to również pisana na żywo tradycja obyczajowa o nieformalnym charakterze, co może zaskoczyć postronnego obserwatora. Jedną z nich jest dzielenie się anegdotami z życia akademickiego, również o szacownych osobach. Patrylinearna sukcesja sprawiła, że nasz Jubilat urodził się jako Jaś Papież, co w życiu gwarantowało mu murowane skojarzenia semantyczne. Gdy Profesor na posiedzeniu Rady Wydziału zegnał się, przechodząc na emeryturę, zauważył: „Szanowne koleżanki i koledzy, jesteście na świecie jedynym wydziałem, który miał swojego Papieża”. Profesor Zbigniew Kwieciński w odpowiedzi na zaproszenie do udziału w niniejszej Księdze podzielił się następującym bon motem: „To mój ulubiony Papież”. W macierzystym Zakładzie i Instytucie, gdy mówiliśmy o Profesorze, często używaliśmy tytułatury „Ojciec Święty”, co w oczywisty sposób pociągało za sobą wysoki diapazon stylu wypowiedzi: „Ojciec Święty przybył, rzekł, polecił”.

Profesor Jan Papież jest dla nas niczym ojciec. Serdecznie dziękujemy, Profesorze, za Twoje spolegliwe wsparcie, którym zawsze nas obdarzałeś!

Współpracownicy, Przyjaciele i Uczniowie

W opracowaniu sylwetki Jubilata wykorzystano między innymi:

Who is Who w Polsce. Encyklopedia biograficzna z życiorysami znanych Polek i Polaków, 2010, red. Biuro kontaktowe w Polsce, Poznań: Wydawnictwo Ralph Hubner, s. 2263.

Encyklopedia osobistości Rzeczypospolitej Polskiej, 2017, red. zespół, t. 1, wyd. 3, Warszawa: Wydawnictwo BPH, s. 976.

Opracowanie: Katarzyna Kmita-Zaniewska

Z OKAZJI
JUBILEUSZU 45-LECIA
PRACY ZAWODOWEJ

składam

Panu

prof. dr. hab. Janowi Papieżowi

serdeczne podziękowanie za wieloletnią efektywną działalność
na Wydziale Nauk Społecznych.
Życzę dalszych sukcesów w pracy dla dobra społeczności akademickiej
oraz powodzenia w życiu osobistym

DZIEKAN

dr hab. Tadeusz Dmochowski
profesor nadzwyczajny

Gdańsk, 11 października 2018 r.

Gdańsk, 10.10. 2018 r.

Szanowny Pan

Prof. dr hab. Jan Papież

Wielce Szanowny Panie Profesorze,

W imieniu Dyrekcji oraz całej społeczności akademickiej Instytutu Pedagogiki składam Panu Profesorowi podziękowanie za wieloletnią pracę nauczyciela akademickiego, za wysiłek i zaangażowanie, z jakim wypełniał Pan Profesor zadania nauczyciela akademickiego i wychowawcy kolejnych pokoleń pedagogów. Na podkreślenie zasługują również zasługi Pana Profesora w roli badacza złożonych problemów edukacyjnych, wpisujących się w obszar teorii wychowania i innych subdyscyplin pedagogicznych. Doniosłe ustalenia badawcze, poczynione przez Pana Profesora, weszły na stałe do dorobku pedagogiki polskiej.

W pamięci środowiska pedagogów gdańskich pozostaną dokonania Pana Profesora na polu działalności organizatorskiej, związanej z pełnieniem przez dwie kadencje funkcji zastępcy dyrektora Instytutu Pedagogiki oraz kierownika Zakładu Teorii Wychowania Uniwersytetu Gdańskiego. Umiejętność słuchania studentów i otwartość na współpracowników, które charakteryzowały postawę Pana Profesora, zjednały Panu uznania studentów i współpracowników.

Mając nadzieję na dalszą współpracę, życzę Panu Profesorowi dużo zdrowia, pomyślności w życiu osobistym oraz kolejnych, doniosłych osiągnięć naukowych.

Z wyrazami szacunku

Romuald Grzybowski

/Dyrektor Instytutu Pedagogiki UG/

Bibliografia prac Profesora Jana Papieża

I. Monografie

Funkcja selekcyjna i wychowawcza olimpiad przedmiotowych, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990.

Przemiany warunków socjalizacyjno-edukacyjnych na wsi. Badania panelowe, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2006.

II. Redakcje prac zbiorowych

Uczniowie zdolni w systemie edukacyjnym szkoły, red. J. Papież, Instytut Kształcenia Nauczycieli im. Wł. Spasowskiego w Warszawie, ODN w Gdańsku, Gdańsk 1987.

Przemoc dzieci i młodzieży w perspektywie polskiej transformacji ustrojowej, red. J. Papież, A. Płukis, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1998 (wyd. IV, 2001).

Człowiek – kultura – edukacja, red. J. Papież, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2006.

Tożsamość teorii wychowania, red. J. Papież, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.

Spółczesność – kultura – wychowanie, red. J. Papież, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2018.

III. Studia, rozprawy i artykuły

1977

Recenzja: I. Białecki, *Funkcjonowanie olimpiad matematycznych*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1975, „Studia Socjologiczne” 1977, nr 3.

1978

Kariera szkolna uczestników olimpiad przedmiotowych jako model startu do wyższej uczelni i życia, „Studia Socjologiczne” 1978, nr 4.

1979

Konflikty dzieci przedszkolnych i próby ich rozwiązywania, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika. Historia Wychowania” 1979, nr 8.

Uczniowie szkół średnich okręgu gdańskiego uczestnikami olimpiad przedmiotowych, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika. Historia Wychowania” 1979, nr 9.

Poziom wiedzy uczniów z gminnej szkoły zbiorczej w rejonie uprzemysławianym. „Z Badań nad Młodzieżą Wiejską” 1979, z. 21.

Olimpijczycy, „Polityka” 1979, nr 1.

1982

Determinanty przebiegu kariery młodzieży uzdolnionej, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika. Historia Wychowania” 1982, nr 11, s. 31–43.

Olimpiady przedmiotowe jako kariera szkolna młodzieży uzdolnionej. Problemy młodzieży. Uczestnictwo młodzieży w kulturze, Instytut Badań nad Młodzieżą, Warszawa 1982, s. 98–113.

1984

Olimpijczycy w próżni socjologicznej, „Ruch Pedagogiczny” 1984, nr 3, s. 52–61.

Wartości i dążenia życiowe młodzieży a sukcesy olimpijskie, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1984, nr 4, s. 65–80.

Funkcja selekcyjna i wychowawcza olimpiad przedmiotowych. Sprawozdanie Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, t. 10, Gdańsk 1984, s. 127–129.

1986

Nieprzystosowanie społeczne młodzieży wiejskiej. Szkoła wiejska – od konieczności po utopię, „Studia – Młodzież i Wieś” 1986, s. 226–280.

System wartości a kariery szkolne olimpijczyków, „Zeszyty Badawcze. Młodzież – Kultura – Wieś” 1986, nr 7, s. 29–38.

1987

Romana Miller 1906–1983, Kalendarz Gdański TPG, Gdańsk 1987, s. 154–157.

Rozważania nad celami wychowania w pedagogice [w:] *Zagadnienia celów edukacyjnych*, red. J. Rutkowiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1987, s. 67–91 (współautorstwo z równym udziałem stron z Marią Szczepką).

Poziom inteligencji młodzieży a uczestnictwo w olimpiadach przedmiotowych [w:] *Współczesne problemy pedagogiki specjalnej*, red. J. Pańczyk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 1987, s. 140–155.

1988

Olimpiady przedmiotowe jako droga ucznia do poznania siebie i świata [w:] *Nowatorstwo pedagogiczne. Praca z uczniem zdolnym. Materiały z Sesji Postępu Pedagogicznego*, red. J. Maślanka, „Biuletyn Krajowej Rady Postępu Pedagogicznego”, Warszawa 1988, s. 28–42.

Z zagadnień metodologii badań studiów indywidualnych. Style uczenia się studentów wybitnie zdolnych jako kryterium wyboru jakości życia, „Zeszyty Naukowe

Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. *Pedagogika. Historia Wychowania* 1988, nr 18, s. 23–29.

1989

Style uczenia się olimpijczyków jako kryterium wyboru jakości życia [w:] *Style życia i uczestnictwo w kulturze*, red. W. Pielasińska, t. 1, 2, Instytut Kultury, Warszawa 1989, s. 93–113.

Stymulowanie uczniów zdolnych przez nauczycieli, „Oświata i Wychowanie” 1989, nr 20, s. 15–18.

Olimpiady przedmiotowe jako droga ucznia do poznania siebie i świata, „Biuletyn Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego” 1989, nr 1, s. 2–12.

1990

Uczelnia wobec studentów zdolnych – możliwości i powinności [w:] *Proces dydaktyczno-wychowawczy w uczelniach pedagogicznych w teorii i praktyce*, red. J. Kuźma, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Kraków 1990, s. 251–257.

Kariery szkolne młodzieży [w:] *Młodzież w zmieniającym się społeczeństwie*, red. W. Misiak, Dolnośląskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, Wrocław 1990, s. 85–98.

1992

Uniwersytet a wychowanie studentów zdolnych [w:] *Rozmowy o wychowaniu: kontrowersje, spory, dyskusje*, red. J. Rutkowiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1992, s. 133–141.

Tradycja naszego uniwersytetu a współczesne dyskusje nad kształceniem w Uniwersytecie Gdańskim. (O refleksjach Profesor Romany Miller nad uczeniem się studentów zdolnych), „Gazeta Uniwersytecka. Pismo Społeczności Akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego” 1992, nr 6, s. 10.

1993

O nieobecnych w polskiej szkole rozwiązaniach organizacyjnych [w:] *Od pedagogiki ku pedagogii*, red. E. Rodziewicz, M. Szczepska-Pustkowska, Edytor, Toruń 1993, s. 162–167.

System wartości studentów studiów indywidualnych, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika. Historia Wychowania” 1993, nr 23, s. 113–120.

1994

Poziom inteligencji a kompetencje poznawcze młodzieży wiejskiej [w:] *Diagnostyka edukacyjna*, red. B. Niemierko, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1994, s. 133–141.

Młodzież niedostosowana społecznie a AIDS [w:] *Młodzież a współczesne dewiacje i patologie społeczne*, red. S. Kawula, H. Machel, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1994, s. 107–113.

ISBN 978-83-7665-906-8